

سُورَةُ الْفَتْحِ ﴿٤٨﴾ FETİH SÛRESİ

Fetih; açmak demektir. İçinde fetihten bahsedildiği için feth adını alan bu sûre, hicretin altıncı yılında Hûdeybiye antlaşması dönüşünde, Mekke ile Medine arasında inmiş ve Medine’de nâzil olan sûrelerden sayılmıştır. 29 âyet, 560 kelime, 2438 harften ibarettir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem rüyada gördüler ki Mekke-i Mûkerreme’nin Harem-i Şerif’in içinde bulunuyor ve ziyaret ediyor. Ve umre yapıyor. Peygamberan-ı İzâm’ın rüyaları hakikattir. Bu rüyayı gördükten sonra emretti, hicretin altıncı senesi idi. 1400 Âshab-ı Kiram ile birlikte Mekke’ye müteveccihen gittiler. Muharebe niyeti ile değil, umre niyeti ile gittiler. Merru Zahran denilen yere geldiler, Mekke’ye bir konak mesafede (Merru Zahran; Hûdeybiye’dir.) Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, orada ikâmet ettiler. Osman İbni Affan Radiyallâhû Anh’ı elçi olarak Mekke’ye gönderdiler. Osman Radiyallâhû Anh, Ben-i Ümmiye’denidir. Mekke’de Ben-i Ümmiye kabilesi kuvvetli olduğundan ona dokunmazlar diye gönderdi.

Osman Radiyallâhû Anh onlara, Rasûl-û Ekrem’in emrini tebliğ etti ve dedi. "Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem yalnız

umre için gelmiştir. Ziyaret edip üç gün kalacak. Harp etmez, size de dokunmaz. Umreyi yaptıktan sonra avdet edecektir.”

Onlar ise muhalefete başladılar. Dediler ki Osman Radiyallâhû Anh'a; "Sen Harem-i Şerife git, istediğin kadar ibadet yap." O da cevaben; "Rasûl-û Ekrem gelmedikten sonra ben de yapmam." Bir süre tehir edince şeytanın ilkaatiyle "Osman Radiyallâhû Anh şehit edildi!" denildi. Bunun üzerine 1400 kişi sahabe, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de sağ elini sol elinle tutarak "Bu da Osman Radiyal-lâhû Anh'a bedel biattır" dedi.

Bu haber Mekke'ye ulaşınca, oradakiler korkmaya başladılar. Ekrame (İkrime) Radiyallâhû Anh, o zaman imân etmemiştir. 500 kişi ile gelip geceleyin bir baskın yaptı. Halid bin Velid karşısına çıkınca Mekke'ye avdet ederek kaçtı. Üç, dört defa böyle baskınlar yaptılar. Her defasında mağlup oldular.

Mekkeliler haber gönderdiler. Osman Radiyallâhû Anh'ı da iade ettiler. Sulha razı oldular. "Sulh edelim, yalnız biz ilân ettik, seneye gelsinler. Gelecek sene biz Mekke'yi boş bırakacağız. Mekke'yi üç gün onlara teslim edeceğiz, ibadetlerini yapsınlar. Lâkin bu sene gelmeyin" dediler.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de onların bu teklifini kabûl etti. Medine'ye avdet edilince bu durum Âshab-ı Kiram'ın hoşuna gitmediği için Hâlik-i Kâinat, Habibine buyurdu. "Hayber'e gitsinler, Hayber'in ganimetinin tamamı bu 1400 sahabeyedir."

Bu teessürün izalesi için, hakikatini beyânı bakımından Hâlik-i Kâinat, Habibine bu sûreyi nâzil etmiş.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1- إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا

İnâ Fetâhna laka fetâhâ mübînâ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Biz Azimüşşân, fazl-ı keremimizle fetih ettik, açtık sana (hâlbuki açılmamış adeta fetih olmuş gibi.) Biz, sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik. Zâhir olan bir fetih. Öyle ise bu tebşirattır, kıyâmete kadar Müslümanların eline geçecek futuhât için beyyin olan bir fetih, size kısmet ettik. Bunun hikmeti de;

2- لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

Liügfiraka laka Allâhu mâ takeddema min zanbika vema taaxxara. Böylece Âllâh-û Teâlâ, senin geçmiş ve gelecek günâhını bağışlar. (Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, İsmet-i İlâhiye'dedir. Günâh işlememiş ki mağfiret edilsin. Mağfiret ne zaman olur? Bir kusur ve günâh olur da mağfiret edilir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'de bir kusur olmamıştır.

Bunun muradı diyor tefsir; "Ümmeteke fil cihadin. Senin üma metin içindir" diyor. Allâhu mâ takeddema min zanbika vema taaxxara. Allâh CelleCelâlûhû, bu fetihleri sana takdir eder, nimetlerini bununla tamamlar. Senin ümmetin şark ve garba yayılacaktır. Cenâb-ı Hak bu ümmeti doğru yola, fetihlerle getirecek. Din-i İslâm, fetihlerle olur.

3- وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيمًا

Ve tâ ki sana, misli bulunmaz bir zaferle yardım eder.

Geçmişte ve gelecekte günâhtan uzak duran Rasûl-û Ekrem'e tamamlanan İlâhi nimet; Mekke ve Tâif fethi, dünyada şerefine yüce kılınması, yardım ve zafere nâil olması, başkaldıranların boyun eğmesi şeklinde tecelli etmiştir. Hakikaten Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Âllâh'ın Habibidir. Önceki şeriatların hükümlerini kaldırmıştır. Miraca nâil olmuş, en yüce makamlara kadar yükselmiş, ins ve cine peygamber olmuş, ganimet kendisine ve ümmetine meşru kılınmış, şefâatı makbul olmuştur. Teşehhüdde, ezânda ve Kur'an'ın birçok yerlerinde Âllâh'ın ismi zikriyle başlanmış, kendi ismi zikriyle de bitirilmiştir. O'nun rıza ve itâatına, kendi rıza ve itâati eklenmiş. Kelime-i Tevhid'in iki rüknünden biri olmuş. Böylece kendisi için bütün nimetler tamamlanmıştır.

4- هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ ۗ وَاللَّهُ جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

(Hüvellâh) O'dur ki Sükûneti kararı ihsan etti. (Hüdeybiye vak'ahında Âshab-ı Kiram'ın kalbine sükûnet verdi.) فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ Onların zaten imânları kemâldeydi ve bu sabr-ı metanetle daha ziyadeleşmeye başlamış. (İmam-ı Azam'a göre imân ziyade, noksan değildir. Zayıf olur, kuvvetlenir.) وَاللَّهُ جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Göklerin ve yerin orduları Âllâh'ındır. (Rüzgâr, hava, yerler ve denizler O'nun orduları, askeridir.) وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا Âllâh-û Teâlâ âlimdir. Halkın, âlemin ihtiyacını bilir. Hakîm'dir, her şeyi hikmetle yapandır.

لِيُدْخَلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا

لِيُدْخَلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ (Bütün bu lütuflar) Mü'min erkeklere le Mü'min kadınları, içinde ebedi kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetlere koyması, onların günâhlarını örtmesi içindir. وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا İşte Âllâh-û Teâlâ katında en büyük bir kurtuluş, fevz-i necat budur.

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ (Bir de bunlar) ey Rasûlüm Sal-lâllâhû Aleyhivesellem, Âllâh-û Teâlâ'nın fetih ve mağfireti sana şunun içindir ki Âllâh-û Teâlâ'ya, (Rasûlüne ve Mü'minlere yardım etmez diye) fena zanda bulunan erkek ve kadın münâfıklara, وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ, erkek ve kadın müşriklere azap etmesi içindir. Kötülük onların başlarına gelmiştir. (Burada Cenâb-ı Hak münâfıkları, müşriklerden önce bildirmiştir. Münâfıkların, müşriklerden daha şiddetli zararlı olduğu, azaplarının da cehennemde en son derekesinde olacağı bildirilmiştir. Kötü zan ise; imân edenlerin bundan sonra muvaffak olamayacaklarını zannı tahmin ediyorlardı. Cenâb-ı Hak imân edenlere yardım etti. Münâfık ve kâfirlerin de mağlup olacağı bildirilmiştir.) وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ Âllâh-û Teâlâ, onlara gazap ve lânet etmiştir. Lânet

فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَّا يَكْفُرُ
عَظِيمًا

İn Muhakkak ki sana biat edenler, (ölüm üzerine biat edenler) ancak Âllâh'a biat etmişlerdir. يدُ (ölden murâd; kuvvet mânâsındadır. Âllâh'ın kuvvet-i kudreti, her kuvvetin fevkindedir.) فَمَنْ نَكَثَ Biatı nakzeden, bozan insanlar! فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ Onun vebâli ancak kendi nefesine, aleyhine bozmuş oluyor. وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ Kim de Âllâh-û Teâlâ'ya verdiği ahde vefâ gösterirse, عَظِيمًا Âllâh-û Teâlâ ona büyük bir mükâfat verecektir.

Bu muharebede geri kalanlar, malûm olduğu vechile Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ile 1400 kişi Mekke'ye doğru gitti. Burada münâfıklar katılmadı, gelmediler. Hâlik-i Kâinat, Habibine gaypten haber vererek; "Bu münâfık muhalifler gelirler, senin şefkat merhametini biliyorlar. Yalan olarak senden özür beyân edecekler. Onların bozukluğunu yüzlerine vurmazsın."

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ - 11
لَنَا يَقُولُونَ بِالسِّتَةِ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنْ
اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرًا

سَيَقُولُ لَكَ Sen Medine'ye avdet ettiğin zaman, diyecekler الْمُخَلَّفُونَ geri kalmış olanlar, (Hûdeybiye'ye gelmeyen geri kalanlar,) شَغَلَتْنَا مِنَ الْأَعْرَابِ bedevilerden geri kalmış olanlar, derler ki; شَغَلَتْنَا "Ya Rasûlûllah, biz imân ettik, gelme-

diğimizin sebebi özrü var. Mallarımız ve ailelerimiz bizi alıkoydu. Âllâh'tan bizim bağışlanmamızı dile." يَقُولُونَ بِالْسِّنْتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ Onlar, kalplerinde olmayanı dilleriyle söylerler. قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların bu yalan özrüne karşı! Kimdir ki sizi Âllâh'ın azabından hâlas etsin. إِنَّ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا. Emir Âllâh'ındır, hâkim Âllâh'tır. Âllâh size bir zarar gelmesini dilerse veya bir fayda elde etmenizi isterse kimse mâni olamaz. بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا. Âllâh CelleCelâlûhû, sizin yaptığınızdan haberdardır. Sizin niyetiniz ne idi, niçin gelmediniz?

Kureyş'in taarruzundan korktukları için sefere çıkmayanlar; Medine civarında oturan Eslem, Cüheyne, Müzeyne ve Gıfar kabileleridir. Bunlar, Hûdeybiye dönüşünde Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhi Vessellem'den özür dileyenlerdir.

بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزَيَّنَ 12-
ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوِّءِ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا

أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا Belki zann-ı tahmin ederdiniz Rasûlullah Sallâllâhû Aleyhivesellem ve Mü'minler artık ebediyen ailelerine dönemeyecek zannettiniz. وَزَيَّنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ Ailelerine bir daha dönmeyeceklerini sanmıştınız. Bu, kalbinizde (şeytanın iğvası ile) tezyin olundu. (Hiçbir sahâbe geri gelmeyecek. Onların malları, aileleri elimize geçecek.) وَظَنَنْتُمْ Bu sizin gönüllerinize güzel göründü de kötü zanda bu-

lundunuz. وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا Sizin bu kötü akidenizin bozukluğundan dolayı, helâk edilecek bir kavim oldunuz.

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا -13

Her kim ki Âllâh-û Teâlâ ve Rasûlüne imân etmezse, فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا Biz Azimüşşân, kâfirler için alevli bir ateş hazırlamışızdır.

وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا -14

Göklerin ve yerin mülkü Âllâh'ındır. وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ O, dilediğini mağfiret ve dilediğini azâb eder. وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû, mübalağa ile mağfiret edicidir. Tevbe edenlere رَحِيمًا rahmet sahibidir. Derhal azap etmez, imkân veriyor belki tevbe eder.

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ فَسَيَقُولُونَ بَلْ نَحْسُدُونَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا -15

Siz ganimetleri almak için سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ gittiğinizde geri kalanlar. "بِرَاكِن بِيْز دِي هَايْبِرْ بِيْز دِي هَايْبِرْ" "Bırakın biz de arkanıza düşelim, sizinle beraber biz de Hayber'e gidelim, muharebeye iştirak edelim." Bu sûretle Kelâmullah'ı değiştirmek isteyeceklerdir.

Bu ganimetler, Hûdeybiye'de bulunanlara vaad buyrulan Hayber ganimetleridir ki bedeviler, bu Vaad-i İlâhiye'yi değiştirmek

istemişlerdi. قُلْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların bu teklifine karşı لَنْ تَتَّبِعُونَا "Siz, bize tabi olamazsınız çünkü hıyâneS tinizi gösterdiniz. Muharebeye bizimle iştirak edemezsiniz." كَذَلِكَمْ Zira Âllâh-û Teâlâ, bundan evvel (sizler Hayber seferine hazırlanmadan önce) böyle buyurdu. (Hayber ganimeti, Hûdeybiye'de bulunanlarındır. Bu ganimette başkalarının nasibi yoktur.)

فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَا Bunun üzerine; "(Âllâh-û Teâlâ bizi, sie zinle Hayber'e gitmekten men etmiş değildir.) Belki siz (ganimetlere iştirakimizi) kıskanıyorsunuz," diyeceklerdir. بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ Hayır, öyle değil. Onlar, pek az anlayan kimselerdir.

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعُونَ إِلَىٰ قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ 16-
تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسَلِّمُونَ فَإِنْ تَطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَتَوَلَّوْا
كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ Yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, Âllâh-û Teâlâ emrediyor. Bu geri kalan münâfiklara (bedevilerden geri kalmış olanlara) söyle.

سَتُدْعُونَ إِلَىٰ قَوْمٍ mademki siz muharebe etmek istiyorsunuz, bundan sonra sizi davet edeceğimiz bir kavme karşı muharebeye, çok kuvvetli bir kavme, تَقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسَلِّمُونَ onlarla savaşacaksınız veya Müslüman olurlar. Bu kavim bir rivayete göre; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in irtihâlinden sonra Ebu Bekir Siddik Radiyallâhû Anh'ın hilâfeti sırasında, irtidat eden Müseyleme'nin kavmi Ben-i Hanife ve gayrıdır. Bunlara karşı "Yâ İsy lâm, Yâ kılıç!" denir. Bunlar hakkında cizye yoktur.

Diğer bir rivayete göre ise bu kavim; Farslılar yâhud Romalılar, Rumlardır. Bu takdirde İslâm'a boyun eğmek, itâat etmek, onlarla itâat ettirinceye kadar, boyun eğdirinceye kadar vuruşursunuz.

(Onlarla cenk için) itâat ederseniz, Âllâh size güzel bir ecir (dünyada ganimet, âhirette Cennet) verir. Eğer evvelce (Hûdeyr biye'de) olduğu gibi yüz çevirecek olursanız, sizi elim bir azap ile cezalandırır.

وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ Eğer itâat ederseniz Âllâh-û Teâlâ, size güzel bir mükâfat verir. وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ Eğer önceden döndüğünüz gibi yine dönecek olursanız, يُعَذِّبُكُمْ يُعَذِّبُكُمْ sizi acıklı bir azaba uğratır. عَذَابًا أَلِيمًا

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ 17- حَرْجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا

وَلَا لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ Gözleri kör olanlara günâh yoktur. وَلَا لَيْسَ عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ Ayaklarında arıza, topal olana vebâl yoktur. وَلَا لَيْسَ عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ Hastaya da vebâl yoktur. (Bunlar savaşa katılmak zorunda değildirler.) وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ Cihat için her kim ki Âllâh-û Rasûlullah'a itâat ederse, يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا Âllâh CelleCelâlûhû, onu (ağaçları) altından ırmaklar akan cennetlere idhal eder. وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا Her kim de Âle lâh-û Rasûlullah'ın emrine itâatından yüz çevirse, onu da elim bir azaba uğratır.

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا 18-

fetihlerinden lâkin **فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ** (Hayber'deki) bu ganâimi de size hemen vermiş. **وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ**. Âllâh CelleCelâlûhû, insanların ellerini sizden çekti. **وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ** (Mekke'ye kadar gidip de düşmanların korkup da çekilmesi, emvâl-i ganime-ti ihsan etmesi.) Bu, Mü'minlere bir âyet, alâmet, işaret olsun. Mü'minlerin imânını takviye ediyor. **وَیَهْدِيكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا** Âllâh CelleCelâlûhû, size doğru yolu gösteriyor (tevekkül yoluna) çıkarsın.

Âllâh vadettiği birçok fetihlerinden ilkinin yani Hayber'i ve ganimetlerini hemen bahşetmiştir. Bu arada Hayberlilerin müttefikleri olan Esed ve Gatafan kabilelerinin de Müslümanlara hücumlarını önlemiştir. Hûdeybiye barışıyla da Mekkelilerin taarruzu önlenmiştir.

وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا 21-

Âllâh-û Teâlâ, size henüz güç yetiremeyeceğiniz başka ganimetler de vaad etti. Âllâh-û Teâlâ, onları (ilmiyle) kuşatmıştır. (İstilâ etmiş, onlara da muzaffer olmanızı takdir buyurmuştur.) **وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا** Âllâh CelleCelâlûhû, her şeye kadirdir.

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوْا الْأَذْيَارَ ثُمَّ لَا يجِدُونَ وِلِيًّا وَلَا نَصِيرًا 22-

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا (Eğer Hûdeybiye'de iken Mekke müşrikleri, barış teklifinde bulunmayıp savaşa girişselerdi mağlup olacaktı. Cenâb-ı Hak'kın takdiri böyle tecelli edecekti.)

Eğer kâfirler sizinle savaşsalar, لَوَّلُوا الْأَدْبَارَ arkalarını dönüp kaçarlardı. ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا. Sonra da ne bir dost ve yardımcı da bulamazlardı. (Tevkifat Cenâb-ı Hak'tandır, ne silahla ne de çoklukladır. Ancak Âllâh'a tam kalp ile bağlanana va'dini ifâ ediyor.)

سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا -23

سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ (Sünnet; âdet, yol demektir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellemin bildirdiği yoldur.) Âllâh-û Teâlâ'nın öteden beri cereyan eden, süre gelen kanunu budur. وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا (Peygamberlerini, düşmanlarına galip kılmak âdetidir.) Âllâh-û Teâlâ'nın sünnet-i kanununda asla bir değişiklik bulamazsın.

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ -24
أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

Sizden, onların ellerini çekti, cesaret etmeden geldiler. Sizin de elinizi onlardan çektiler. بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ Mekke'nin göbeğinde (Mekke fethinde veya Hûdeybiye'de) onların ellerini sizden, sizin elinizi onlardan çeken O'dur. (Yine Cenâb-ı Hak, senin kalbine ilham etti, "harp yapma!" dedi. Onlara da bir korku verdi.) وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا Âllâh CelleCelâlûhû, basirdir, bütün yaptıklarınızı görür.

Hûdeybiye'de düşmandan seksen kişi, Müslümanların etrafını sarmışken yakalanarak, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellemin'in huzuruna getirdiler. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesel-

lem de onları affetti. İşte düşmanların barış istemelerine, bu olay sebep olmuştur.

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ مَعْكُوفًا أَنْ 25-
يَبْلُغَ حِجْلَهُ وَلَوْلَا رِجَالُ الْمُؤْمِنُونَ وَنِسَاءُ الْمُؤْمِنَاتِ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوَّهُمْ
فَتُصَيِّبُكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةً بَغَيْرِ عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ
تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ Sizi, Mescid-i Haram'a girmekten, (Beyt-i Şerif'i tavaftan) وَالْهَدْيِ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ حِجْلَهُ ve kurbanlarınızın mahâllinde boğazlanmasını, yerlerine ulaşılmasını men edenlerdir. وَلَوْلَا رِجَالُ الْمُؤْمِنُونَ وَنِسَاءُ الْمُؤْمِنَاتِ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوَّهُمْ فَتُصَيِّبُكُمْ Eğer (Mekke'de) kendilerini henüz tanımadığınız Mü'min erkeklerle Mü'min kadınları, bilmeyerek ezmek sûretiyle bir vebâlin altında kalmanız ihtimali olmasaydı, Âllâh CelleCelâlûhû savaşı önlemezdi. لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ Âllâh CelleCelâlûhû, dilediğini rahmetine idhal etmek için لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَزَيَّلُوا O zayıflar ayrı olsalardı, مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا eğer Mü'minlerle kâfirler birbirlerinden ayırta edilebilselerdi, içlerinden o küfredenleri muhakkak elim bir azapla azaplandırırdık.

Kureyşliler, Müslümanların Mekke'ye girmelerine engel olmakla; hem Mescid-i Haram'ı ziyaret etmelerine hem de hazırlanan kurbanlarını Mina'da kesmelerine mâni olmuşlardı. Ziyaretten alıkonma karşısında Müslümanlara, savaş ve fetih izninin verilmemesinin sebebi; Mekke'de bulunan ve henüz İslâmını açığa

vuramamış Mü'minlerin varlığı idi. Kureyşli kâfirlerden seçilip ayrılmadıkları için fetih ertelendi.

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ -26
سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالزَّمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا
أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

İz Jecel'el-lezin keferu fî kulûbühüm el-hemiyye hamiyette el-ğâhiliyye -26 O zaman inkâr eden kâfirler, kalplerine o hamiyeti, o câhiliyet hamiyetini (taassup ve tekebbür gayretini yerleştirmişlerdi.) (Hamiyyet; ki-bir, inat yâni burun kaldırmak.) Bunlar, Âshaba karşı burun kaldırdılar, hamiyet-i câhiliyetle "Efendim bir söz verdik, bu sene Mekke'ye kimse girmeyecek" dedik sözüyle Rasûl-û Ekrem'e karşı, bu terbiyesizliği yaptılar. (Buna karşı) فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ Âllâh CelleCelâlûhû, Habibine sükûnet verdi ve Mü'minlere sükûnet ve güvenini indirdi وَالزَّمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى ve onları takvâ sözü üzerinde durdurdu. وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا. Onlar, Âshab-ı Kiram buna pek lâyük ve ehil kimselerdi. وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا Âllâh CelleCelâlûhû her şeye âlimdir, yerli yerine halketmiştir, her şeyi hakkıyla bilir.

Takvâ sözü; şahadet kelimesidir. Buna bağlılık, o sırada cereyan eden olayı yatıştırmıştır. Şöyle ki; Hûdeybiye'de Mekkelilerle Müslümanlar arasında andlaşma yazılacağı sırada Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ali Radyallâhû Anh'a yaz, dedi; "Bu, Âllâh'ın elçisinin Mekke halkıyla yaptığı andlaşmadır." Kureyş temsilcileri dediler ki; "Biz, senin Âllâh'ın elçisi olduğunu bilsek, sizin

Kâbe'ye girmenize engel olmayız." Şöyle yazın; "Bu Abdullah oğlu Muhammed ile Mekke halkı arasındaki andlaşmadır." Rasûl-ü Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de öyle yazdırdı.

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّغْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ -27
اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا
فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا

Âllâh-û Teâlâ, Rasûl-ü Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in rüyasının hak olduğunu tasdik etmiştir. لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ Mescid-i Haram'a kimseden korkmazsınız güven içerisinde girersiniz. إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ İnşâellah. Âmin. مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ Güven içinde başınızı tıraş ettirerek, mukassır, saçını az tıraş etmek. Ya az yahut çok tıraş etmiş ve kısaltmış olarak, لَا تَخَافُونَ korkmadan girersiniz. فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا Âllâh CelleCelâlûhû, sizin bilmediğinizi bilir مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ondan başka yakın bir fethi, (Hûdeybiye antlaşması veya Hayber fethini) müyesser kıldı.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ -28
وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا

Âllâh-û Teâlâ, Habibinin hakkında emrediyor. Âshab-ı Kiram hakkında senâ ediyor. Bir insanı Âllâh senâ ederse, o senâ edilen ne kadar çok kıymetlidir. O Âllâh ki Rasûl-ü Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem hidâyetle, Kur'an, mucize ile gönderilmiştir. وَدِينِ الْحَقِّ Din-i İslâm ile Habibini göndermiş. لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ Bütün dinlerin üzerine galip, hak

olacaktır. وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا (Bu sûrette gönderildiğine,) Âllâh-û Teâlâ'nın şهادeti kâfidir.

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ
رُكْعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ
مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ
أَخْرَجَ شَطْطَهُ فَازْرَهُ فَاسْتَعْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سَوْقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ
بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً
وَأَجْرًا عَظِيمًا

Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, Âllâh'ın hak peygamberidir. O'nunla beraber Âshabı, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'in sıfatlarını beyân ediyor. Âllâh, onları intihâb etmiş. Habibine arkadaş olmuş. Âllâh CelleCelâlûhû, onların bazı ahvâllerini bu âyette şهادet ediyor. Şهادet-i İlâhiye'nin fevkinde bir şahit var mıdır? Âyette hiçbir tahsis yok. Filân sahabe böyle değil denmiyor, tamamı için söyleniyor. Bütün sahabe buna dâhildir, hiçbir sahabe hariç değil. Buyuruyor ki halleri nedir?

أَشِدَّاءُ O'nunla beraber olan, O'nun âshabları! وَالَّذِينَ مَعَهُ Kâfirlere karşı çok şiddetli (çünkü ölümden korkmaz, fakat kendi aralarında pek merhametlidirler (birbirlerini çok severler.) تَرَاهُمْ رُكْعًا سُجَّدًا Onları hep rukû ve secde hâlinde görürsün. يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا Onlar, Âllâh-û Teâlâ'nın lütuf ve rızasını isterler.

(Bir kısım söylentiler meyanında; Âshab-ı Kiram'ın arasında

münazaa olmuştur. Bu nedendir? Mademki Âllâh, onlar için merhametlidir diyor. Bunlar nasıl olmuştur? O da merhametten geliyor. Mevlâna Celâleddin-i Rumi misâl getiriyor. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, merhamet denizidir. Mekke ve diğer harplere iştirak etti. Onları seviyor, onları batıl yoldan çevirmek için harp etti. Demek ki bunu merhametinden dolayı yapmıştır.

Âshab-ı Kiram'ın da içtîhâdi olan bir davada, Ne şan, ne hilâfet, ne de hükümranlıktır. Meselâ Aliyy İbni Ebi Talip nefesine bile kıymet vermiyor. Nerede kaldı ki hilâfete ehemmiyet versin.)

يُؤْتِيهِمْ مِنْ أَمْثَلِ مَا سَأَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ Yüzlerinde, secdelerin izinden nişanları vardır. ذَلِكُمْ مِثْلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمِثْلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ. Aynen böylece onların ahvâlini, Tevrat ve İncil'de Cenâb-ı Âllâh bildirmiştir. Âshab-ı Muhammed'in ahvâli, Kur'an'da beyân edildiği gibi Tevrat ve İncil'de de bildirilmiştir. كَزَّرَعٍ أَخْرَجَ شَطْئَهُ فَآزَرَهُ فَازَرَهُ فَازَرَهُ. İncil'deki vasıfları da bir ekine benzer ki ilkin bir filiz çıkarır فَآزَرَهُ sonra kuvvetlenir. فَاسْتَعْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ. Sâkı üzerine dik ve düzgün durur. يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ. Bu, ziraatçıların da hoşuna gider. لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ. Âllâh böylece onları, (Âshab-ı Kiram'ı) çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelendirir. وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا. Âllâh-û Azimüşşân, içlerinden imân edip de salih ameller işleyenlere mağfiret ve pek büyük bir ecir vaad buyurmuştur.

(Ayette, Âllâh Rasûlünün ve arkadaşlarının ilk ve son durumları bir benzetme ile anlatılmaktadır. İlk defa yere atılan bir tane gibi filizlenmeye başlayan Müslümanlar, gittikçe güçlenerek koca

bir ordu olmuşlar. İslâm tohumunu ekenler bu duruma son derece sevinirlerken, onların bu güçlü durumunu gören kâfirler, öfkeden çatlar hâle gelmişlerdi.)

Âshab-ı Kiram'ın kıymeti, dereceleri, büyüklüğü hakkında Kur'an-ı Azimüşşân'da, Cenâb-ı Hak birçok âyetle bize bildiriyor. En ziyade olanı, bu âyet-i kerime izah ediyor. **"Mûhammedûn Rasûlûllahi vellezine meahû"** Hiçbir şey Âllâh'ın şهادeti kadar kıymetli değildir. Ve ayrıca birçok âyetlerde de şehâdet ettikten sonra Âshab-ı Kiram'a dil uzatmanın, ne kadar ağır bir vebâl olduğu aşikârdır.

Bir âyette Cenâb-ı Hak buyuruyor; **"küntûm hayra ümmetin uhricât linnâsi"** Âshab-ı Kiram için, "Siz, en hayırlı bir ümmet, cemâatsiniz. O zamanda ümmet, yalnız Âshab-ı Kiram'dı. Bu âyette muhatap Âshab-ı Kiram'dır. Ondan sonra Mü'minlere geliyor.

Ondan sonra diğer bir âyet-i kerimede buyruluyor. **"ve kezâlike cealnâkûm ümmetûn vesetan litekûnû şühedâe alânnâsi"** Sizi vasat bir ümmet halkettik. O zamanda bu âyete muhatap yine âshab idi.

Yine Cenâb-ı Hak buyuruyor; **"yevme lâ yûhzillâhûn nebiyye vellezine âmenû meahû nûruhûm yes'a beyne eydihim ve bieymânihim"** Kıyâmet günü sırat köprüsünde, Âllâh CelleCelâlûhû, Habibini mahzun bırakmaz. (**nûruhûm yes'a beyne eydihim**) O ve O'na tabi olanlar, nurlar içinde Cennet'e girerler. Bu da evvelâ âshaba aittir.

Yine bir âyet-i kerimede **"lekad radiyâllâhû anil mü'minine iz yubâyiuneke tehteş şecârati"** O âshab ki ağacın altında sana biat ettiler. Âllâh, bunlardan razı olur. Muhammed Sallâllâhû Aleyhi-vesellem, Âllâh'ın hak peygamberidir. **"vellezine meahû"** Onunla

beraber olan âshab, **“eşiddâû alel kûffâri”** onların hâli sıfatları; Küfre karşı gayet şiddetlidir, **“ruhamâû beynehûm”** aralarında mübalağa ile merhametlidirler. **“terahûm rukkâan sūccâden”** Onların hâl-i şanını görürsün dâima rukû ve secdededirler. Bu ibadetlerde **“yebteğune fedlen minellâhi ve ridvânen”** Âllâh'ın fazl-ı keremini talep ederler, rızasını isterler. Sonra onların bu hâlleri, yüzlerine de intikal ediyor. **“simâhûm fi vûcûhihim min eseris sūcûdi”** Secdelerinin eseri, yüzlerinde görülüyor.

“zâlike meselûhûm fittevrati ve meselûhûm filincili” Tevrat'ta da İncil'de de Cenâb-ı Hak, Âshab-ı Kiram'ın ahvâlini beyân etmiştir. İnsanların içinde olan Âshab-ı Kiram'ı, Âllâh CelleCelâlûhû o cemâati, Habibine dost, arkadaş intihap etmiş. Kiyâmete kadar herhangi bir Mü'min nereye gelir, nerede olursa dünyada! O Mü'minin boynunda hesapsız Âshab-ı Kiram'ın hakkı vardır. O âshap olmasaydı, Kur'an-ı Kerim'i bize kim naklederdi? Onlar ki İslâmiyet'in bidâyetinde, memleketleri fetih etmek sûretiyle İslâm miyet'i şark ve garba ulaştırmışlardır.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, hak ve hakikatle âshabına şehadet etmiş. “Benim âshabım gökte yıldızlar gibidir” buyuruyor. Hangisine iktidâ ederseniz, hidâyete gelirsiniz.

Yine Kur'an-ı Azimüşşân'da **“ricâlûn lâ tûlhihim ticâratûn velâ bey'ûn an zikrillâhi”** Onların da bir iş sahibi, ticaretleri vardı. Fakat o işleri, onların kalbini meşgul etmiyor.

İmâm-ı Rabbani KaddesÂllâhû Sırrahûlaziz buyuruyor. Âshab-ı Kiram'ın birbirine olan muhabbeti, işte Kur'an ile sabittir. Bunun hilâfına birisi bir şey söylerse, Kur'an'a karşı geliyor. Bütün Âshab-ı Kiram, hiç birisi müstesnâ olmamak şartıyla (çünkü müstesnâ olsaydı beyân edecekti.) Hepsi de birbirlerini son derece severlerdi. **“ruhamâû”** Mübalağayı beyân ediyor, devamı ifade ediyor.

Gerek Rasûl-û Ekrem'in zamanında ve gerekse O'ndan sonra, bu Âshab-ı Kiram'ın yekdiğerine olan muhabbeti, dâimi ve fevkalâde bir muhabbet idi. Meselâ adavet, haset, düşmanlık gibi emraz. Kur'an-ı Kerim'de "bunlar birbirlerini seviyor, muhabbet ediyor" denildiğine göre bunlar olmamalıdır.

Bu ahvâlden dolayı, o zaman İstanbul'da bulunan Kostantin harekete gelmiş.

Muâviye Radiyallâhû Anh, kendisine bir mektup yazmış. Bu mektup kitaplarda mevcuttur. Mektupta diyor ki Kostantin'e; "Sen aramızdaki samimiyetten dolayı bir fırsat bekliyorsun. Ben hilâfet emrimi Efendime bırakırım (Ali için "Efendime" diyor.) Onun askerinin üzerine kumandan olurum. Gelirim, seni İstanbul'dan kömürü çıkarır gibi çıkarırım."

Bir günde Aliyy ibni Ebi Talip Kerremâllâhû Veche, cemâatinin içinde minberde diyor ki; "**İhvânûne begava aleynâ mâhûm kefaratûn velâ feceratûn lime lehûm fe'vili**" Bizim kardeşlerimiz, bizim aleyhimize harekete geçtiler. Sakın onlara fazla tevîl etmeyiniz. Küfür, fücür isnat etmeyiniz. Çünkü onların da ellerinde delilleri var. Bir meseley'i diniyeyi içtihadına göre amel etmek istiyorlar. Ve bir de Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bir vakitte Muâviye Radiyallâhû Anh'a demiş ki; "**izâ velleyte Tahsin**" "Sen tedbiri umur ettiğin zaman, adaleti unutma." Bundan da diyor ki; "Bir zaman gelecek ki ben, tedbiri umur edeceğim."

Böyle Kur'an-ı Azimüşşân'da muhabbet sabit olduktan sonra onlara adavet, buğz, kin ve düşmanlık elbette iftiradan başka bir şey değildir.

Âllâh-û Teâlâ emrediyor. "**kûntûm hayra ümmetin**" Ümmet-

lerin hayırlısıdır. Ümmetin ileri geleni de âshab olduğuna göre, ümmetlerin en hayırlısıdır.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. Benim içinde bulunduğum Asr-ı Saadet, bütün asırların hayırlısıdır. Asr-ı Saadet, her asrın hayırlısı olduktan sonra Âshab-ı Kiram da her ümmetin hayırlısıdır.

Âshab-ı Kiram'a iftira eden, doğrudan doğruya Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in sohbetinin kıymetsiz kaldığını bildirmiş oluyor. Eğer onların söyledikleri doğru ise bize, Kur'an'ı ve hadisleri nakleden âshab olduğuna göre, ne kıymeti kalır? Âshab senelerce Rasûl-û Ekrem'in sohbetiyle malını, canını, ruhunu fedâ etmişler, dinin i'lâsı için. O zaman bunların ne kıymeti kalır? Âshaba dil uzatanların maksatları; Kur'an'dan halkın itimadını selbetmek, Hadis-i Şeriflere güveni zayıflatmak. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in sohbetinin tesirini kaldırmaktır.

Onlar âshab için ne diyorlar? Âshab-ı Kiram iki cemâat oldu. O fırka onun aleyhinde, diğeri de bunun aleyhinde. Bu durumda hiçbir sahabeyi temiz bırakmıyorlar. İçtihatta hak olan Aliyy İbni Ebi Talib'in elinde olduğuna göre bunda hepimiz müttefikiz. Fakat müftidir, hatalıdır Muâviye Radiyallâhû Anh, hata-i içtihadidir. Nefsi için değildir. Onu da Âllâh CelleCelâlûhû affeder.

"Biz, Ehl-i Beytin muhibbiyiz" diye, eline alır. **"Lâlehubbi Aliyyin belli buğzi Ömer'a."** Ömer ve Muâviye Radiyallâhû Anhûma'ya buğz etmek için, onu eline alıyor.

Seksen râviden rivâyet edilmiş ki Ali Radiyallâhû Anh, müten addit yerde Ebubekir Radiyallâhû Anh Peygamberan-ı İzam'dan sonra en büyük bir insandır" diyor.

Sonra diyor, Ebu Leheb ve Ebu Cehil Kur'an'ın nassı ile kâ-

firdirler. Hiç kimse onlardan bahsetmiyor, lânet de etmiyor. Eğer küfrü lânet, seb etmek ibadet olsaydı. İslâmiyet'te her gün Ebu Leheb ve Ebu Cehil'e lânet edeceklerdi.

Âshab-ı Kiram, hadisi, Kitâb'ı bize tebliğ eden kimselerdir. Ümmetin icmâ-ı da onların kavline bağlıdır. Âshab-ı Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, hepsi de muâdil ve hepsi de müçtehid-dir.

Ehl-i Beyti karıştırıyorlar, kalbin, rahmin üzerine tesir etmek için. Hâlbuki gerçek meydandadır. Muâviye Radiyallâhû Anh'ın zamanında bunların hiçbirisi zuhur etmemiştir. Bunlar, Yezid'in zamanında zuhur etmiştir. Evladın yaptığı hata, babaya isnat edilmez.

Muâviye Radiyallâhû Anh'ın kız kardeşi, Rasûl-û Ekrem Sallâl-lâhû Aleyhivesellem'in haremiydi. Ümmühatil Mü'minindir. O da çocuk iken eve gider gelirdi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhive-sellem'in evinde serbest bir halde idi. Çünkü kardeşi orada. Böyle olduğundan Rasûl-û Ekrem'in ilminden istifâde ediyordu. Güzel yazısı olduğundan vahiy kâtiplerine dâhil oldu. Ayrıca Rasûl-û Ekrem'in hususi hizmetini yapıyordu. Meselâ saç ve sakalını tıraş ediyordu. Bir gün tıraş ederken Rasûl-û Ekrem'in başında ufak bir kan zuhur etti, ne yapayım diye tereddüt etmiş. Bu kan yere düşerse hürmetsiz olur, o kanı emdiği gibi yutmuş oluyor. Rasûl-û Ekrem duruma muttali olunca "Ya Muâviye, ne yaptın?" diyor. O da cevaben; "Efendim bir damla kan zuhur etti, yere düşüp de hürmetsiz olmasın diye ağzıma aldım" diyor. Rasûl-û Ekrem Sal-lâllâhû Aleyhivesellem de "O kanı almasaydın, senin evlatların, benim evlatlarıma düşman olacak." diyor.

Yine Cenâb-ı Hak buyuruyor. **"ve kûllen ve adellâhûl hûsnâ"** Âllâh CelleCelâlûhû, bütün âshaba Cenneti vaad etmiştir. Kur'an-ı

Azimüşşân şehadet ediyor. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in belki yüzlerce hadis-i şeriflerinde bu hali beyân ediyor. Çünkü Rasûl-û Ekrem biliyordu, ondan sonra bir cemâat gelecek ve Âshab-ı Kiram'a dil uzatacaklar. Bu durumu açıklamak içinde yüzlerce hadis-i şerif irad buyurmuştur.

Mevlâna Celâleddin-i Rumi KaddesÂllâhû Sırrahûlaziz buyuruyor. Eğer Cenâb-ı Hak dilerse bir kimsenin rüsvâ olmasını, onun meylini temiz insanların ta'nına sevk eder. Temiz insan nerede varsa aleyhine bir şey söyler.

Îmâm-ı Rabbanî KaddesÂllâhû Sırrahûlaziz buyuruyor ki; "Bir insan Kur'an'a inanmazsa, hadisleri inkâr ederse, ona cevap vermek doğru değildir. İnkârını cevapsız bırakmak lazımdır."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. "Benim âshabımı kendi maksatlarınız için, benden sonra hedef ittihaz etmeyin."

Yine buyuruyor Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem. "Benim âshabımı seven, benim muhabbetimden dolayı onları sever. Benim âshabımı sevmeyen de bana buğz etmiş olur."

Yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. Âllâh CelleCelâlûhû beni mahlûkât içinde mahbub ittihaz etti. İnsanlar içinde, benim için âshabı ittihaz etti. Âshab-ı Kiram'a dil uzatana, Âllâh'ın lâneti onun üzerinde olsun."

Yine bir Hadis-i Şerifte; "Benim hukukumu düşünerek benim âshabım olduğu için sevenleri, Cenâb-ı Âllâh dünya ve ahirette hıfz etsin" diye duâ ediyor.

Yine bir hadis-i şerifte; "Âllâh CelleCelâlûhû, bir kula hayrı irai de ettiği zaman onun alâmeti nedir? Âshab-ı Kiram'ın muhabbetini, onun kalbine ilkâ ediyor."

Bir hadisi şerifte; "Âshab-ı Kirama eziyet ve zahmet veren, onlara dil uzatan, bu yaptıklarını bana yapmış olur. Bana yapan, Âllâh'a yapmış olur."

Bir hadisi şerifte; "Ne olmuş size âshabıma zahmet veriyor, dil uzatıyorsunuz? Benim âshabımı bana bırakın."

Yine bir hadisi şerifte; "Eğer Uhud dağı kadar altınınız olsa, o altınları Âllâh'ın rızası için sarfetseniz, yine onların bir günlük kazandıkları hasenatına sahip olamazsınız." Çünkü onlar, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ile karşılıklı oturmuş, kalpten kalbe intikal etmiş.

Hadis-i Şerifte buyuruluyor; "Benim hakkımı âshabımda hıfz etmeyen, benim hakkıma karşı gelmiş olur. Benim hakkımı muhafaza etmeyen, beni Cennet'te göremez ve havzıma da kavuşmaz."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor; "Karınların, asırların en hayırlısı benim zamanımdır. Âshabım da benim asrım zamanımda yetişmiş olanlardır. Öyleyse âshabıma muhaba bet etmek lazım gelir."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Âshabımın ismi zikredildiği zaman, eğer içinizde buğz olsa bile hiç olmazsa dışarıya çıkarmayınız. Hiç olmazsa kendinizi tutunuz. Belki Cenâb-ı Hak tevbenizi kabûl eder."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor; "Gördünüz ki bir cemâatte, âshabım hakkında aleyhinde konuşuluyor, böyle söyleyiniz onlara. **La'netullaha alâ şirkikûm** Âllâh lânet etsin sizin bu müşrikine olan hâllerinize." (Bu da imkân varsa, değilse kalben söylersin.)

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Âshab-ı

Kirama sebbetmek kebâirdendir.” Bazı müçtehidin içtihadına göre; âshabı sebbedenlerin katli, câizdir diyor.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor, size vasiyetim budur; “Âshabıma dâima hayrı söylemek, hayrı beyân etmek, hayır düşünmek.”

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; “Âllâh lâs net etsin o kimseye ki benim âshabım hakkında dil uzatıyor.”

Yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor; “Ümmetimin en şerlileri kimdir? Âshab-ı Kiram’a karşı cür’et edip dil uzatanlardır.”

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; “Benim şefaati ümmetime mübahtır. Ancak âshabıma sebbedenlere şefaati olmayacaktır.”

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor; “Sırat köprüsünde en sabit kadem olanlarınız, Ehl-i Beyt ile âshabıma dil uzatmayıp muhabbet edenlerdir.”

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; “Ebu Bekir Sıddık Radiyallâhû Anh, Enbiyayı İzam’dan sonra bütün insanların hayırlısıdır.”

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. Ebu Bekir Radiyallâhû Anh’a, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem son zamanı hastalandığında ona emretti, namazı kıldırdı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de ona iktida etti. Maksud nedir? Ebubekir Sıddık Radiyallâhû Anh, benden sonra halife olur, ona iktida edin. İşte bakın, ben de iktida ediyorum.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; “İlk evvel ümmetimden Cennete girecek olan Ebubekir Sıddık Radiyallâhû Anh’dır. Erkeklerden ilk evvel imân eden Ebubekir Radiyallâhû

Anh'dır. Çocuklardan Aliyy ibni Ebu Talip, hanımlardan Hatice-i Kübra'dır."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor: "Ebubekir Radiyallâhû Anh, cennete hesaba çekilmeden gidecektir."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Ebubekir ve Ömer Radiyallâhû Anh, ehli cennetin seyitleridir."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor; "Benden sonra Ebubekir ve Ömer Radiyallâhû Anhûma'ya iktida ediniz.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Hilâfet benden sonra 30 yıldır. Ondan sonra hükümdarlık olur."

Eğer muhaliflerin dediği gibi; "Efendim Aliyy ibni Ebi Talip, Rasûl-û Ekrem'in amcasının oğluydu. O niçin halife olmadı ilk evnel" denildiğinde, "bu takdirde hadise muhalif düşer." Aliyy ibni Ebu Talip, yaş itibariyle onlardan küçüktü."

Hasan Radiyallâhû Anh halife olduğunda, Rasûl-û Ekrem'in "hilâfet 30 yıldır" buyurduğu hadisi hatırlayarak, kendisinin halife olduğu altı aylık süre ile tamamlandığını anlayınca, Muâviye Radiyallâhû Anh'a mektup yazıyor. Mektupta diyor ki; "Rasûl-û Ekrem'in bu hadisini hatırladım. Bu hadise istinaden hilâfeti sana bırakıyorum." Birkaç şart ileri sürüyor. Muâviye Radiyallâhû Anh da bir mektup yazıp gönderiyor. Mektuba yazı yazmadan imza ediyor. "Efendim evvelâ imzayı gönderiyorum ne emredersen kabûl ediyorum," diyor. Onların aralarında muhabbet böyleydi.

Yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Ebu Bekir ve Ömer Radiyallâhû Anhûm'ü, Âllâh-û Teâlâ takdim etti. Bana da Vahy-i İlâhi böyle zuhur etti. Ben de Emr-i İlâhiye tâbi oldum."

Ömer'ül Faruk Radiyallâhû Anh, hilâfet zamanında da hiçbir

muameleyi, Ali Radiyallâhû Anh'a danışıp istişare etmeden yapmazdı.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Osman Radiyallâhû Anh, ümmetimin en ziyade hayâsı olanlarındandır."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem diyor; "Osman Radiyallâhû Anh, cennette benim refikimdir." (Bütün Âshab-ı Kiram yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in etrafındadır. Aledderacat; fakat ayrı ayrı dereceleri vardır. Nitekim peygamberlerin de hepsi peygamberlik derecesinde olduğu halde, birbirleri üzerinde farklı dereceleri vardır.)

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "**Ene Medinetûn ilmû Aliyyûn bâbûhe.** İmin şehriyim Ben, Ali Radiyallâhû Anh da kapısıdır."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor; "Aliyy İbni Ebi Talip Kerramâllâhû Vechehû, dünya ve ahirette benim kardeşimdir."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Bir kimse Ali Radiyallâhû Anh'ı severse, beni de sevmiş olur. Ali Radiyallâhû Anh'a buğz ederse, beni buğz etmiş olur." Âshabın hangisi olursa olsun sebbeden kimseye, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem lânet ediyor.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Muâviye Radiyallâhû Anh, ümmetimin en sahilerindendir." (Hadisler Camiüssagirdadır. Şüphesi olanlar Camiüssagire mürâacat etsinler, orada mevcuttur.)

582 • Tefsir Sohbetleri

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Ya Rabbi Muâviye Radiyallâhû Anh'ı, hidâyetli yap ve hidâyete sebep olsun."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Ya Rabbi Muâviye'ye hesabı, kitabı bildir, azaptandan da muhafaza eyle."

